

core été inventés. A partir de 2004, certains traits du catalan du Vallespir ont encore été mis en évidence dans l'*Atlas linguístic del domini català* de Veny et Pons, suivi par un nouveau concept d'atlas avec commentaires et en couleurs, le *Petit atlas linguístic del domini català* de Joan Veny.

Cette conférence-exposition, destinée au grand public, a permis de découvrir ou de redécouvrir les affinités et les divergences entre le catalan du Vallespir et le reste du domaine catalan, tout en signalant certains liens — probablement anciens — avec l'occitan. La soirée a été illustrée par un diaporama et un bel échantillon des œuvres mentionnées, directement présentées au public.

Montserrat CAILÀ GUITART

Conferència de Roy Rosenstein (American University of Paris) als Dimècres del Mirail (25 de gener 2012).— En el marc d'aquest programa de conferències de la secció d'occità (Universitat de Toulouse-le Mirail) el professor Roy Rosenstein va pronunciar una conferència en francès intitulada « Le troubadour Jaufrè Rudel de Blaye, homme de voyage : Syrie, Italie, Angleterre, Écosse ».

En la introducció, el professor Roy Rosenstein va explicar per què qualifica Jaufrè Rudel « d'home de viatge »: ¿és que es tracta de viatges reals que hagués efectuat el trobador ? S'ha escrit molt sobre aquests pretesos viatges. La llegenda de Jaufrè Rudel l'ha precedit arreu tot i que pocs lectors l'han llegit, fins i tot a casa seva, a Occitània, abans de l'època del romanticisme. Les seves cançons, consignades durant molt de temps només en uns manuscrits, no van ser sovint accessibles a aquells que el van celebrar, des de Petrarca fins a Edmond Rostand. De totes maneres, cal distingir entre viatges reals i viatges imaginaris. ¿Va anar Jaufrè Rudel fins a Trípoli (la ciutat dels comtes de Tolosa de Llenguadoc)? No es pot afirmar que hagués arribat fins allà i s'hagués trobat amb el seu amor, la comtessa de Trípoli; sembla que s'hagués aturat abans, en el curs de la travessia. Entre els autors que han escrit sobre el nostre trobador, hi ha italians del Renaixement que en copiaven o publicaven extrets. El poeta escocès Jack Burns, al segle XVIII, el va traduir. Com dir, aleshores, que Jaufrè Rudel no va viatjar fins a Escòcia? Aquesta qüestió, ens diu el conferenciant, l'ha preocupat molt. D'una banda, hom diu que els trobadors van ser poc coneguts i que llurs textos romanien ocultats, de l'altra, però, Burns va posar música a un sonet de Jaufrè Rudel del qual es coneixen diverses versions.

Hom pot demanar-se com l'escriptor escocès les podria conèixer: una és italiana (de Crescimbeni), la segona és del 1774 (de Warton), una altra del 1793 (Cary) i la quarta és una versió escocesa del 1796, apareguda uns mesos després de la mort de Burns. Però aquesta darrera és ben bé una traducció i el seu esquema rítmic concorda perfectament amb el seu model: « *si éloignée / sea far awa* ». Potser la traducció de Burns és la primera i la millor. És llàstima que només hagués tingut accés als setze versos i no a la totalitat. Doncs, com va poder entrar en relació amb aquest text malgrat els obstacles (geogràfics, lingüístics)? Dels 130 exemplars coneguts, no n'existeix cap a Escòcia, però se'n troben alguns a Anglaterra (uns eren del rei). El text de Nostredame (« Nostradamus », 1575) ni tant sols era disponible a França. La tesi d'exemplar accessible a Burns seria pràctica. El professor Rosenstein, després d'investigar, pensa que, si Burns no tenia un coneixement directe de l'obra ni tampoc de la versió italiana de Crescimbeni, altres contemporanis seus sí que el tenien (Warton, Cary). Però no és l'única font de Burns; com hauria pogut posseir l'obra, atesa la seva situació familiar? Tot i això, Burns tenia accés a d'altres llibres i a la biblioteca d'un veí seu. Tanmateix, queda un problema: la similitud entre Burns i Warton és evident. Però quan es comparen les dues versions, hom veu que la de Burns és més a prop del text de Nostredame. Això vol dir que va tenir accés a una altra obra. Burns restitueix fins i tot el sentit de l'original, cosa que no fa Warton. Tampoc Burns coneixia l'italià. A més, les traduccions múltiples esdevenen cada

vegada més corrompudes (per exemple: *loc/luec* traduït *luce* en italià). El conferenciant rebutja, igualment, la solució consistent a postular un text perdut. Aleshores, si Burns no tenia els elements necessaris (com ara el coneixement lingüístic, la biblioteca), el seu veí col·leccionista sí que els tenia; era l'únic que posseïa la història de Warton i que podia restablir el text corromput. Calia però una complicitat i un interès especial d'aquesta persona. Quin seria, doncs, el mòbil de tot aquest procés de restitució? Ens ho hem de demanar, «com en una investigació d'Agata Christie» bromejava el conferenciant. L'esmentat veí era molt afeccionat a la història, erudit, etc. Però per què interessar-se a la cançó de Jaufre Rudel? Es deia Robert Ridel i també era genealogista. I precisament feia remuntar-se la seva genealogia a diversos homònims i a Jaufre. Aquesta idea de remuntar-se fins al trobador persisteix encara en els Riddels escocesos. Així, doncs, la baula perduda no era un text sinó que el veritable intermediari era aquest veí que es preuava de ser un descendent del trobador. Hom pot afegir que els primers prínceps de Blaye es deien Ridel o Rudel. El veí antiquari en va assabentar Burns i això explica el manlleu de Burns a l'antic trobador. Era l'època en què es feien paròdies dels vells poetes.

En conclusió, per al professor Rosenstein, Burns va tenir diverses fonts, és cert, però de quina manera si no fos mercès a un intermediari? Els versos de Nostredame també són una adaptació. Tanmateix, Burns no és només un traductor sinó ben bé un poeta. A voltes manllevava, i altres vegades creava realment.

Michel CAMPRUBÍ
 Université de Toulouse II Le Mirail

X Congresso Internazionale dell'Associazione Italiana di Studi Catalani: «Ciutat de l'amor: scrivere la città, raccontare i sentimenti» (Verona, 23 al 25 de febbraio 2012). — Entre els dies 23 i 25 de febrer de l'any 2012, l'*Associazione italiana di studi catalani* (AISC) obsequià la catalanística amb un congrés memorable en un escenari, Verona, que és fita de la cartografia literària mundial com a escenari dels amors de Romeu i Julieta. Era, doncs, inexcusable que el tema d'aquest *convegno* tingués com a ingredients principals l'amor i la ciutat; és sota aquests temes que es congregaren investigadors procedents tant de dins com de fora —i, en especial, d'Itàlia— del domini lingüístic català, els quals reflexionaren sobre la presència, en la literatura, de la ciutat i l'amor, però també sobre la traducció i les relacions dels escriptors catalans amb Itàlia.

La inauguració del congrés tingué lloc en una lluidíssima sala de la Loggia Fra' Giocondo i estigué presidida per autoritats locals tant del Comune di Verona com de la província homònima, a més dels representants de la Università di Verona, de l'Institut Ramon Llull i del president de l'AISC Patrizio Rigobon. La primera de les intervencions fou la conferència plenària de Marta Pessarrodona, seguida d'un bloc de ponències sota el lema «Spazi e luoghi» en què intervingueren Anna Maria Saludes, Anna Vives, Enric Bou i Eloi Grasset. Després de l'obligada parada a migjorn, es reprengueren les ponències de vesprada, ara en la Facoltà di Lingue e Letterature Straniere de la Università di Verona, a l'altra riba de l'Adige. Les conferències s'organitzaren en dues sessions paral·leles sota un tema vertebrador comú: «Traducció i recepció: amare e tradire la lingua», i comptaren amb la participació de Carme Rubio, Montse Caralt, Núria Camps, Ramon Pinyol, Maria Àngels Verdager, Montserrat Bacardí, Enric Gallén, Eusebi Coromina i Mía Güell.

Després d'una pausa ben assortida de café i pastes, es reprengué l'activitat, desdoblada novament en dues sessions: d'una banda, sota l'excusa «Raccontare l'Italia» parlaren Pilar Godayol, Luisa Cotoner Cerdà i Manuel Llanas, que resseguien la presència d'Itàlia en l'obra de M. Àngels Anglada, Carme Riera i Gaziel, respectivament. Alhora, en l'aula contigua es parlà de la «Città e amore nell'epoca moderna» en una sessió que comptà amb les ponències sobre F. Fontanella de